

“Als je salmonella wil aanpakken, zwak het dan niet af, ga er voor 100 procent voor”

DE OTTERWILLE UIT BANTEGA HEEFT SALMONELLA 'WEGGEMANAGED'

“Neem salmonella serieus”

Dat het in een waterrijk gebied niet eenvoudig is om Salmonella Onverdacht te worden, dat weten veel Friese melkveehouders maar al te goed. Toch is het de Otterwille in Bantega gelukt, en zelfs zonder grote bedrijfsveranderingen. Met managementmaatregelen houden ze het bedrijf zo veel mogelijk vrij van ziektekiemen. Maatregelen die ze zelf normaal vinden.

De koffie bij de familie De Jong drink je uit de kunstzinnige koeienmokjes van FrieslandCampina. Ze zijn niets minder dan een compliment voor de kwaliteit van de melk. Want de Otterwille behoort tot de groep excellente melkers, met vijf jaar lang een laag celgetal, een gunstig kiemgetal, een goede zuurtegraad en een laag antibioticumgebruik. Niet gek als je ook nog bedenkt dat de melkproductie sinds de afschaffing van het melkquotum explosief is gestegen: van 8.700 naar zo'n 10.000 liter per koe per jaar.

Het gezin, moeder Jantje, vader Germ en zoons Marten-Jan, Jan-Germ en zijn vrouw Nynke, is al de vijfde generatie melkveehouders. “Het bedrijf is in die tijd een paar keer verhuisd, maar we zitten nu zo'n veertig jaar aan de Otterweg in Bantega”, zegt Jantje. Vandaar de naam Otterwille. In die tijd is er veel veranderd. Vijf jaar geleden liet het bedrijf een nieuwe stal bouwen, met draaimelkstal. Meer ruimte dus voor de 160 koeien, maar ook handig omdat ze nu gemakkelijker drie keer per dag kunnen melken. “Voordat het quotum eraf was molken we met een rem erop. We moesten rustiger aan doen”, vertelt oudste zoon Jan-Germ.

Als Jan-Germ en Marten-Jan het melkveebedrijf van vader Germ en moeder Jantje overnemen zijn ze de vijfde generatie melkveehouders.

Schone laarzen

Net als veel andere Friese melkveebedrijven heeft de Otterwille te maken gehad met salmonella. Alsof het lot ermee speelde, zegt Jantje. "Precies op het moment dat het verplicht werd om aan te pakken kregen wij het. Terwijl we daarvoor steeds onverdacht zijn geweest." In 2012 werd uit tankmelkmelkonderzoek duidelijk dat er salmonella was onder de koeien. Tegelijkertijd deed het gezin De Jong ook mee met een proef met de veearts omtrent salmonella, vertelt Germ. "We kregen een cursus om hier met hygiënemaatregelen aan de slag te gaan. Een onderdeel was bijvoorbeeld het schoonmaken van de laarzen elke keer als je naar een andere stal gaat." Dat was overigens niet nieuw, vertelt Jan-Germ. "Bij ons is dat standaard. We zijn er druk mee. Als we gaan melken zijn we soms wel zeven keer aan het schoonspuiten. Bovendien blijft al het materiaal blijft in dezelfde stal als waar het gebruikt wordt." Het gezin denkt bij alles na over de hygiëne. "Dat vinden wij geen aparte werkwijze, maar het gebeurt niet bij elke boer."

Voor de Otterwille zijn dit soort maatregelen belangrijk, en ze willen er nog wel verder in gaan: "We gaan steeds meer de varkenskant op, waarbij je in elke stal een ander overall en laarzen aantrekt." Marten-Jan valt bij: "Dat is niet alleen goed om salmonella te voorkomen, maar voor elke ziekte."

Maarten Weber, specialist rundergezondheid:

"Salmonella-infecties leiden bij een deel van de besmette runderen tot dragerschap van de bacterie. Draggers kunnen salmonella langdurig uitscheiden in mest of melk. Er zijn twee soorten dragers: 'actieve dragers', die de bacterie continu uitscheiden, en 'latente dragers', die de bacterie af en toe uitscheiden. Afvoer van dragers draagt bij aan het beheersen van salmonella op een rundveebedrijf. Actieve dragers worden opgespoord met een test waarin antilichamen tegen salmonella worden aangetoond, gevolgd door een mestkweek bij runderen met antilichamen. Als daarbij salmonellabacteriën worden gekweekt is het rund zeer waarschijnlijk een actieve drager. Latente dragers worden opgespoord met herhaald onderzoek op antilichamen tegen salmonella. Hoe langer deze antilichamen worden aangetoond, hoe sterker de verdenking dat het rund een (latente) drager is. Op langdurig besmette bedrijven adviseren wij afvoer van runderen waarbij gedurende een periode van zes maanden antilichamen tegen salmonella worden aangetoond. Daarmee beperkt u het risico dat latente dragers de infectie verder verspreiden, en tot het ontstaan van nieuwe dragers leiden."

Bij de Otterwille wordt veel met elkaar gepraat. Dat moet ook wel. "De één valt het ene eerder op dan de ander."

Op het oog gezond

Naast hygiëne ondernam het bedrijf ook andere acties. "We hebben van alle melkgevende dieren individuele melkmonsters laten nemen en bloed van de droogstaande koeien en het jongvee. Daar kwamen acht ongunstige uitslagen uit", vertelt Jan-Germ. Van die acht koeien kwam uit mestonderzoek dat vier koeien salmonella uitscheidde. Dat betekent dat de dieren waarschijnlijk dragers zijn (zie kader). Die koeien voerden ze meteen af. Voor moeder Jantje was dat moeilijk. "Het was frustrerend, want op het oog zijn de koeien gezond. Het gaat tegen ons systeem in om gezonde koeien af te voeren. Maar het is beter om het wel te doen, om meer ellende te besparen."

Slootwater

"We laten ook nooit de koeien uit de sloot drinken", zegt Jan-Germ. Niet helemaal waar, zegt zijn broer. "Voordat de nieuwe stal er was wel." Terwijl de broers praten blijkt dat dat ook het moment was dat er salmonella uitbrak. "Dat zou weleens de oorzaak geweest kunnen zijn van de uitbraak. Er was hier in de buurt namelijk ook salmonella, en dat kan via het oppervlaktewater naar onze koeien zijn versleept." Inmiddels krijgen de koeien, die zes uur per dag weiden, alleen nog maar via tylenebuizen uit de bron te drinken.

*"We zijn het heel snel eens.
Je hebt meer ogen, dus je
staart je niet blind."*

“Het was frustrerend om koeien met salmonella weg te doen, want op het oog zijn ze gezond”

Andere risicofactoren

Ook bij de kalfjes houdt het gezin rekening met mogelijke kruisbesmetting. “We letten er heel goed op dat de biest bij het juiste kalfje komt.” En nadat de kalfjes van de biest af komen krijgen ze kunstmelk. Van leverbot, een bekende risicofactor voor salmonella, hebben ze niet veel last. Dat blijkt tenminste uit het tankmelkonderzoek dat ze bij GD laten doen. Maar daar doen ze ook wel wat voor, zegt Marten-Jan. “Leverbot krijg je met name in vochtige greppels. Het is een kwestie van het land drooghouden.”

Sinds die eerste keer is er nog een uitbraak geweest. In overleg met GD-buitendienstmedewerker Jan Strampel hebben ze opnieuw de dragers afgevoerd. Sindsdien is het rustig, maar ze zijn er wel alert op, zegt Germ. “Als er eentje raar mest, dan gaat er direct een mestmonster voor onderzoek naar het laboratorium.” Haar oudste zoon beaamt dat. “Dunne mest hoeft nog niet direct een probleem te zijn, dat kan ook aan een rantsoenwijziging liggen. Maar sommige koeien vallen op. Dan laten we die meteen onderzoeken met een bloedje of een BO.” Of dat lastiger is als je met z’n vieren bent? Nee hoor, zegt Marten-Jan. “We zijn het heel snel eens. Je hebt meer ogen, dus je staart je niet altijd blind. En de één valt het ene eerder op dan de ander.”

Collega’s

Overdag is het gezin dan ook geen gezin, maar zijn ze collega’s. “Ze noemen me dan ook altijd Jantje in plaats van mem.” Elke ochtend om half 10 is er werkoverleg aan de keukentafel. “Dan bespreken we alles. Wat we die dag gaan doen, wat ons is opgevallen. Wanneer gaan we kuilen, wie doet de kalfjes, wie gaat melken. Let je op de koe die niet goed molkt?” Maar ook buiten het bedrijf houden ze contact, vertelt moeder Jantje. “We hebben een groeps-WhatsApp waar we allemaal in zitten. Daar zetten we ook veel in.”

De familieleden en collega’s hebben dan ook dezelfde visie. De koeien moeten gezond zijn. Al vroeg kozen ze voor hoge statussen, vertelt Jan-Germ. “De statussen IBR- en BVD-vrij en

Paratbc status A hebben we al sinds het begin.” Het bedrijf voert nog wel dieren aan, maar eist niets minder dan hun eigen hoge statussen. “Laatste wilden we vijf pinken aanvoeren. We lieten ze eerst onderzoeken, maar één bleek een ongunstige IBR-uitslag te hebben”, schetst Jan-Germ. Het gezin nam zoals gewoonlijk contact op met GD’er Jan Strampel. “Hij zei dat we de koop beter konden afblazen. Als de dieren met IBR in aanraking zijn geweest kunnen ze altijd weer gaan uitscheiden. Dan is het ook klaar, dan luisteren we.”

Kwaliteit melk

De Otterwille neemt geen genoegen met minder. “Als je gezonde koeien hebt, dan heb je een gezond bedrijf.” Jantje valt haar oudste zoon bij: “Je wil niet met de spuit klaarstaan.” En dat is ook beter voor de melk, voegt Jan-Germ daar nog aan toe. “We drinken nu niet voor niets uit deze mokjes. Door gezonde koeien te hebben leveren we goede kwaliteit melk.”

Hun advies als er sprake is van salmonella op het bedrijf?

“Neem contact op met GD”, lacht Jan-Germ. Gekscherend, maar wel waar, benadrukt Jantje. “Het is per bedrijf verschillend, ik kan niet in andermans bedrijf kijken. Als er zoals bij ons vier of vijf koeien drager zijn, voer ze dan af. En zwak het niet af.” Jantje doelt daarmee op discipline met hygiëne. “Soms verval je in je oude ritme omdat je denkt ‘het gaat wel weer’. Dat moet niet. Als je geen salmonella op je bedrijf wil, ga er dan voor 100 procent voor.”

Het gezin heeft iedere ochtend werkoverleg over wat er die dag gaat gebeuren.

